

บทที่ 2

การกำกับการแสดง

ในละครโทรทัศน์ทุกเรื่องนั้นสิ่งที่เป็นหัวใจก็คือการแสดงของนักแสดงซึ่งการแสดงจะออกมาดีหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าการกำกับการแสดงนั้นจะออกมาดีมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้ที่มีส่วนช่วยให้การกำกับการแสดงออกมาดีหรือไม่นั้นก็คือผู้กำกับการแสดง หลายคนอาจจะคิดว่าผู้กำกับการแสดงนั้นก็เพียงแค่อำนวยการแสดงของนักแสดงเท่านั้น แต่ความจริงแล้วผู้กำกับการแสดงมีความสำคัญกว่านั้นมากซึ่งเราควรที่จะต้องศึกษาต่อไป

ก่อนอื่นที่เราจะ ไปทำความเข้าใจว่าการกำกับการแสดงนั้นเป็นอย่างไรผู้กำกับการแสดงนั้นต้องทำหน้าที่อย่างไร เราจึงควรมาทำความเข้าใจกับความหมายและความสำคัญของผู้กำกับการแสดงกันเสียก่อน

ความหมายและความสำคัญของผู้กำกับการแสดง

ละครโทรทัศน์เป็นศาสตร์ที่รวบรวมศิลปินและบุคลากรหลาย ๆ แขนงมาทำงานร่วมกันไม่ว่าจะเป็นนักแสดง ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ทรงผม นักประพันธ์ นักดนตรี ผู้กำกับภาพ ผู้บันทึกเสียง และผู้กำกับการแสดง ละครโทรทัศน์ที่มีความสมบูรณ์เรื่องหนึ่งต้องประกอบด้วยผลงานจากบุคลากรในสาขาต่าง ๆ ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบสร้างสรรค์และประสานผลงานศิลป์เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ และตกลงใจว่าจะนำเสนอละครออกมาในรูปแบบใด ตลอดจนพิจารณาว่าควรที่จะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด เพื่อให้เป็นละครโทรทัศน์ที่ดีที่สุด บุคคลที่อยู่เบื้องหลังและรับผิดชอบภาระอันใหญ่นี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ก็คือผู้กำกับการแสดง

ถ้าจะให้คำจำกัดความ ความหมาย และความสำคัญของผู้กำกับการแสดงไว้ดังนี้

“ผู้กำกับการแสดงเปรียบได้กับวาทยากรของวงดุริยางค์ซิมโฟนี เพราะแม้ว่าเขาจะไม่ได้ลงมือเล่นเครื่องดนตรีชิ้นใดเองเลย แต่ก็เป็นผู้เชื่อมโยงผลงานของนักดนตรีแต่ละคนเข้าเป็นผลงานศิลปะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เขากำหนดจังหวะควบคุมรายละเอียดอันหลากหลายด้วยการเลือกเน้น และสร้างความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา ผู้กำกับการแสดงจะต้องคิดถึงผลรวมของงานอยู่เสมอ เพราะเขาเป็นตัวแทนของผู้ประพันธ์ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบผลงานของศิลปินแต่ละคนไม่เพียงแต่เสนอแนะให้ผู้ชมเชื่อในความเป็นจริงที่มีอยู่ในบทโทรทัศน์ตัวละครและยุคสมัยนั้นเท่า

นั่น หากยังต้องถ่ายทอดความหมาย ศีความสิ่งเหล่านั้นและแสดงออกถึงความเป็นจริงข้อนี้เพื่อจะได้เป็นสื่อนำทัศนะของผู้เขียนบทให้ปรากฏออกมาด้วย” (นพมาส ศิริกาเยะ ,2525 ; 6)

ผู้กำกับการแสดงคือผู้รับผิดชอบในการเลือกเฟ้น จัดสรรแบ่งงานด้านศิลปะของการจัดการแสดงทั้งหมด เป็นผู้นำ ผู้ประสานงาน ผู้ชี้ทาง ผู้เชื่อมโยงส่วนประกอบต่าง ๆ เข้าเป็นผลงานละคร โทรทัศน์เรื่องหนึ่งขึ้นมา และละครเรื่องนั้นมักจะแฝงลักษณะบางประการของผู้กำกับรวมทั้งทัศนะคติออกมาในละครที่เขากำกับด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้กำกับเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของละครโทรทัศน์ทุกเรื่อง เป็นผู้กำหนดแนวทางการสร้างสรรค์ให้กับละคร โทรทัศน์นอกเหนือไปจากผู้เขียนบทโทรทัศน์ในขณะเดียวกันผลงานของผู้กำกับคือความสามารถในการเชื่อมโยงส่วนประกอบต่าง ๆ กำกับการแสดงที่ไม่มีบทบาทเป็นลายลักษณ์อักษรให้สามารถดำเนินต่อไปได้ และกำหนดแนวทางการแสดงให้กับผู้แสดงต่อไป ละครโทรทัศน์จะไม่สามารถเป็นรูปเป็นร่างได้หากขาดผู้กำกับการแสดงที่ดีจินตนาการของผู้ประพันธ์จะไม่สามารถถ่ายทอดสู่ผู้ชมได้ เพราะขาดผู้ประกอบวัตถุดิบต่าง ๆ ในละครโทรทัศน์ให้ปรากฏเป็นภาพสู่สายตาผู้ชม

คุณสมบัติของผู้กำกับการแสดง

1. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

เนื่องจากตำแหน่งผู้กำกับมีหน้าที่รับผิดชอบมากกว่าตำแหน่งอื่น ผู้กำกับจะเป็นผู้ที่ทำงานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายของละคร ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเสื้อผ้า ผู้กำกับก็จะให้ความเห็นว่าเข้ากับโอกาส สถานที่ และตัวละครในเรื่องหรือไม่ ฝ่ายแต่งหน้าทำผม ผู้กำกับก็จะเป็นผู้ให้ความเห็นว่าตัวละครควรแต่งหน้าทำผมอย่างไรถ้ามี Effect (แพลตฟอร์ม , การแต่งหน้าที่ไม่ธรรมดา) จะให้ออกมาในแนวไหน หรือกับฝ่ายสถานที่นั้นผู้กำกับก็ต้องบอกว่าต้องการสถานที่แบบใด บรรยากาศสยอย่างไร รวมไปถึงฝ่ายอื่น ๆ ด้วย ผู้กำกับจะต้องแสดงความต้องการว่าอยากให้งานออกมาในลักษณะใดเพื่อให้งานออกมาในแนวเดียวกัน และตรงกับความต้องการกับผู้กำกับมากที่สุด

2. มีความเป็นผู้นำ

ในการที่จะสร้างงานให้ออกมาในทิศทางเดียวกันจำเป็นจะต้องมีผู้ควบคุม ซึ่งหน้าที่นั้นก็

อยู่ในความรับผิดชอบของผู้กำกับแสดงโดยตรง ผู้กำกับจะต้องมีความเป็นผู้นำ การที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้น ผู้กำกับจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นในผู้ร่วมงานเสียก่อน ซึ่งอาจทำได้โดยให้ผู้ร่วมงานเชื่อถือฝีมือ หรือการบริหาร เพราะถ้าเขาเชื่อแล้วจะทำให้เขาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่แคลงใจในคำสั่งของผู้กำกับ ซึ่งการจะขจัดความแคลงใจในคำสั่งของผู้กำกับนั้นผู้กำกับจะต้องแสดงให้เห็นว่าตนเข้าใจในเรื่องของละครได้อย่างละเอียด

ผู้กำกับจะเป็นผู้ที่สามารถโน้มน้าวใจและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานอยากจะทำงานให้ดีที่สุด โดยมีจุดมุ่งหมายในการทำงานเป็นจุดเดียวกัน เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งในการทำงานในฝ่ายต่าง ๆ ผู้กำกับจะต้องเป็นผู้ชี้แจงและแก้ปัญหา เพราะผู้กำกับคือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจของกองถ่ายละคร

นอกจากนั้นผู้กำกับจะต้องคอยเป็นกำลังใจให้กับทีมงานอีกด้วย การที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความมั่นใจสูง ผู้กำกับจะต้องมีความมั่นใจในแนวคิดหลักของเรื่อง เชื่อมั่นในจินตนาการ แม้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ แต่การเป็นผู้นำที่ดีจะต้องไม่ใช่แบบเผด็จการ ผู้กำกับที่ประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกับทีมงานต้องทำงานกับทีมงานแบบพี่น้อง เพราะละครต้องการการทำงานที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันทุกฝ่ายขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ดังนั้นนอกจากผู้กำกับจะเป็นผู้สั่งให้ทีมงานดำเนินงานแล้ว ผู้กำกับยังต้องรับฟังข้อเสนอแนะจากทีมงานด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับรายการ ตากล้อง ฝ่ายสถานที่ หรือแม้แต่นักแสดง แล้วนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป เพราะหน้าที่ของผู้กำกับมีมาจนบางครั้งอาจทำให้หลงลืมจุดเล็ก ๆ น้อยๆ ไป

3. มีมนุษยสัมพันธ์

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าผู้กำกับจะต้องทำงานประสานกับทีมงานอีกหลายคน สิ่งที่จะให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กำกับและทีมงานเป็นไปอย่างดีนั้น นอกจากความเป็นผู้นำแล้วยังต้องอาศัยความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอีกด้วย เพราะคงไม่มีใครอยากจะทำงานให้กับผู้ที่ออกคำสั่งแบบเผด็จการหรือคำพูดที่ไม่ไพเราะ

ในการทำงานร่วมกับคนจำนวนมาก ผู้กำกับจะต้องวางตัวกับทีมงานให้เหมาะสมโดยทำให้ทีมงานเกรงใจ เชื่อฟัง ในขณะเดียวกันก็ต้องวางตัวให้ทีมงานกล้าที่จะเข้ามาปรึกษาและเสนอความคิดเห็นในเรื่องการทำงาน วิธีการวางตัวของผู้กำกับกับทีมงานจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงรูปแบบการทำงาน

ไม่ว่ารูปแบบการทำงานของผู้นำจะเป็นเช่นไร ก็ควรจะให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสมคือ ไม่เป็นกันเองจนไม่มีระเบียบในการทำงาน หรือไม่เคร่งครัดจนกลายเป็นเผด็จการ ผู้นำควรทำตัวให้เป็นที่รักใคร่ เชื่อฟัง และสร้างความรู้สึกร่วมกันพร้อมที่จะเป็นที่พึ่งได้ทุกขณะ เพราะอย่าลืมว่าการสร้างละครจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันจากหลายฝ่าย (Team Work) ไม่สามารถจะทำให้เสร็จด้วยคน ๆ เดียว การทำงานต้องอาศัยผู้มีความรู้และความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อให้งานในแต่ละฝ่ายสำเร็จออกมารวดเร็วและสมบูรณ์ที่สุด

4. รู้จักแบ่งงานตามความสามารถ

จริงอยู่ที่ผู้นำคือผู้ที่ต้องเข้าใจและรู้ถึงการสร้างงานละครทุกด้าน แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าผู้นำจะมีความชำนาญในทุกด้านของงานที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นละคร เช่นในเรื่องของศิลปกรรม ผู้นำจะรู้ว่าฉากจะต้องออกมาในลักษณะใด แต่ผู้นำก็จะไม่มีความชำนาญพอที่จะสร้างฉากเอง ต้องอาศัยความร่วมมือของฝ่ายศิลป์มาช่วยออกแบบและสร้างฉากนั้นออกมา หรือในเรื่องการถ่ายทำผู้นำจะไม่มีความรู้ดีเท่ากับช่างกล้องหรือผู้กำกับการ ดังนั้นผู้นำจะต้องรู้ถึงความสามารถของทีมงานแต่ละฝ่าย และดึงความสามารถเหล่านั้นออกมามากที่สุด เพราะจะเป็นประโยชน์กับงานมากที่สุดเช่นกัน

5. รับฟังความคิดเห็น ใจกว้าง

ผู้นำจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เสนอแนะ โดยผู้นำจะนำมาพิจารณาหาข้อดีข้อเสียอย่างมีเหตุผล และตัดสินใจว่าจะนำข้อเสนอแนะเหล่านั้นมาปฏิบัติต่อไปหรือไม่ นอกจากนี้ยังจะต้องรับฟังทั้งข้อติเตียนจากฝ่ายต่าง ๆ คำวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะมาจากสื่อมวลชน ทีมงาน หรือคารานักแสดง ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นอาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้นำเอง ผู้นำจะต้องรู้จักหมั่นเชยในความคิดที่ดี และปฏิเสธความคิดที่ไม่ต้องการอย่างสุภาพ เพื่อไม่ให้ผู้เสนอรู้สึกว่าการที่ผู้นำไม่สนใจ

6. ใจเย็น

ในการทำงานละครโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการผลิต (Production) การออกกองถ่ายแต่ละครั้งเชื่อว่าพรบรื่นเสมอไป ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จนแทบกล่าวได้ว่าในการออกกองถ่ายไม่มีครั้งใดไม่มีปัญหา สร้างความสับสนให้ผู้กำกับได้เสมอ ปัญหาต่าง ๆ เกิดได้กับทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิค เช่น สีของแต่ละกล้องไม่เท่ากัน ผู้กำกับต้องเลือกใช้กล้องที่มีสีต่างกันน้อยที่สุด ซึ่งการถ่ายทำที่มีรโอบี (O.B.) อยู่ด้วยสีของกล้องทุกตัวจะต้องเท่ากันและเหมือนกันเพราะผู้กำกับรายการจะต้องทำการเลือกภาพ (Switch) เมื่อกล้องสีไม่เท่ากันก็ทำให้ภาพออกมาเกิดการกระโดดเป็นต้น เมื่อเกิดปัญหา ผู้กำกับต้องทำใจเย็น ๆ และปรึกษากับทีมงานเพื่อหาทางแก้ไข ถ้าใจร้อนก็อาจทำให้งานมีปัญหาหรือเสีย เพราะผู้กำกับคือแกนกลางในการทำงาน ถ้าผู้กำกับตัดสินใจด้วยอารมณ์ ไม่ใคร่ครองให้รอบคอบ ผลที่ตามมาคือขวัญของทีมงานเสียและงานก็ออกมาไม่ดี

7. ละเอียดรอบคอบ

ไม่ว่าจะเป็นงานประเภทใดก็ตามล้วนต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบ ผู้กำกับการแสดงละครโทรทัศน์ก็เช่นเดียวกัน ผู้กำกับจะต้องดูแลความเรียบร้อยตั้งแต่ในขั้นตอนก่อนการผลิต (Pre - Production) ขั้นตอนการผลิต (Production) และขั้นตอนสุดท้ายคือหลังการผลิต (Post - production) เพื่อให้ได้งานละครที่มีคุณภาพ

การทำงานในทุกขั้นตอนนี้ผู้กำกับจะต้องมีความละเอียดรอบคอบในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นนักแสดงพูดบทผิด หรือใส่อารมณ์ยังไม่ได้ ก็ต้องให้ผ่านไปไม่ได้หรือแม้ว่าบทไม่ดีก็ต้องมีการแก้ไข แก้บท หรือเสริมบทลงไปตรงนั้นเลย จุดเล็กจุดน้อยเหล่านี้จะให้ผ่านไปไม่ได้ เพราะไม่อย่างนั้นผลงานละครก็จะออกมาไม่สมบูรณ์

ที่กล่าวมาข้างต้นก็เป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้กำกับการแสดง หากปฏิบัติได้ตามนั้นก็สามารเป็นผู้กำกับการแสดงที่ดีได้ แต่ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ เข้ามาช่วยด้วยเพื่อให้งานละครออกมาประสบผลสำเร็จไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายซึ่งไม่สามารถที่จะทำได้เพียงคน ๆ เดียว

หน้าที่ของผู้กำกับการแสดง

1. มีส่วนร่วมกับผู้จัดในการเลือกสรรตัวผู้แสดง หรือคัดตัวผู้แสดงที่ไม่เหมาะสมออก

ในกรณีตัวประกอบผู้จัดมักจะติดต่อมาโดยไม่ได้อบบทบาทที่ชัดเจนให้ ผู้กำกับการแสดงจะเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดบทบาทที่แน่นอนให้แก่ตัวประกอบ

2. ตรวจสอบเสื้อผ้า เหตุการณ์ รวมทั้งสถานที่ว่าเป็นไปตามบทละครที่เขียนไว้หรือไม่ หากมีข้อผิดพลาดผู้กำกับจะเป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหา

3. กำกับการแสดงทั้งหมดให้ผู้แสดงแสดงตามบท และรับผิดชอบการแสดงของตัวละคร โดยจะใช้วิธีการเล่าเรื่องความเป็นมาก่อนหน้าและหลังให้ผู้แสดงรับทราบคร่าว ๆ พร้อมทั้งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร บางครั้งในฉากที่ต้องใช้ความรู้สึกในการแสดงหรือใช้ท่าทางประกอบมากและยาก ผู้กำกับอาจแสดงให้ดูก่อน หรือให้คำแนะนำผู้แสดงเป็นพิเศษ

4. ควบคุมการซ้อมพร้อมทั้งกำหนดทิศทางเคลื่อนไหวของตัวละคร ในทางปฏิบัติ ผู้กำกับจะซ้อมบทสนทนาแก่ผู้แสดงก่อนแล้วจึงซ้อมเวที หมายถึงซ้อมบทพร้อมการเคลื่อนไหว

5. ช่วยผู้กำกับเวทีดูองค์ประกอบของภาพทางจอภาพ (monitor) ที่อยู่ในห้องส่งพร้อมทั้งดูความเรียบร้อยของฉากและอุปกรณ์

6. บางกรณีหากผู้กำกับเห็นว่าบทโทรทัศน์ของผู้เขียนบทมีข้อบกพร่องหรือเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริง ผู้กำกับมีอำนาจหน้าที่ที่จะเปลี่ยนแปลง ตัดทอน หรือเพิ่มเติมบทได้ตามแต่เห็นสมควร

ผู้ร่วมงานในการผลิตละครโทรทัศน์ ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ผู้กำกับที่ดีควรแสดงออกถึงการวางตัวต่อผู้ร่วมงานอย่างเด่นชัดตั้งแต่เริ่มแรก โดยต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดทั้งความเคารพ และความเป็นกันเอง แก่บรรดาผู้ร่วมงาน ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จะก่อให้เกิดความเชื่อถือ และเกิดการแลกเปลี่ยนปรึกษา เสนอแนะความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ผู้กำกับการแสดง ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความสามารถในหน้าที่ของตน ให้คำแนะนำ และรู้จักปฏิเสธในลักษณะรักษาน้ำใจกัน ในการปฏิบัติงานจริง ย่อมเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงความผันผวนทางอารมณ์ และกิเลสของคน โดยเฉพาะการทำงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในวงการโลกมยา ตลอดจนปัญหาข้อขัดข้องทางเทคนิคอื่นๆ ผู้กำกับการแสดงต้องสามารถแก้ไขและควบคุมงานได้ด้วยดี

นอกจากผู้กำกับการแสดงที่เป็นส่วนสำคัญในการรับผิดชอบการแสดงของตัวละครแล้ว ก็ยังมีบุคคลที่มีส่วนช่วยงานของผู้กำกับการแสดงให้ลุล่วง และประสบความสำเร็จ นั่นก็คือ ตำแหน่งของผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง ซึ่งจะเป็นผู้แบ่งเบาภาระของผู้กำกับ และเป็นผู้ที่ช่วยเติมให้การแสดงของนักแสดงนั้นมีสีสันมากยิ่งขึ้น และประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ให้งานการแสดงที่ออกมาเกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

ตำแหน่งของผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงนั้น จะมีกี่คนก็ได้แล้วแต่ฟอร์มของละครเรื่องนั้นๆ ซึ่งอาจจะมีได้ตั้งแต่ 1 คน 2 คน หรือถ้าเป็นละครฟอร์มใหญ่ ก็อาจจะมีถึง 3 คนก็ได้ ซึ่งผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง แต่ละคนก็จะแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ และจะต้องให้เกียรติและความเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งหน้าที่ของผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงมีดังนี้ (ชนกฤต เจนครองธรรม, สัมภาษณ์)

หน้าที่ของผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง

- ควบคุม Line กล้อง ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้กำกับ
- ดูแลความเรียบร้อยของสถานที่ หรือฉากที่จะถ่ายทำ
- เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้กำกับกับนักแสดงในการวาง Blocking ให้นักแสดงเคลื่อนที่ไปตาม Blocking ที่ผู้กำกับฯ วางไว้
- ช่วยผู้กำกับดูภาพใน Monitor ว่าผิด Block ที่วางไว้หรือเปล่า
- ช่วยแก้ไขบทในกรณีที่มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบางตอน
- ช่วยตอบทให้นักแสดง
- ช่วยดูความผิดพลาด เล็กๆน้อยๆ ของนักแสดง ซึ่งบางครั้ง ผู้กำกับฯ อาจะมองข้ามไป
- ซ้อมคิวนักแสดง

งานกำกับการแสดงกับนักแสดง

หากจะเปรียบเทียบผู้กำกับการแสดงกับนักแสดงแล้ว จะพบว่าบุคคลทั้งสองมีหลายสิ่งหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากทั้งสองคน ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการสร้างมโนภาพ รอบรู้ รับรู้ และแสดงออกทางอารมณ์อย่างรวดเร็ว มีเป้าหมายและมีความเป็นผู้นำ ส่วนลักษณะที่แตกต่างของบุคคลทั้งสองซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญนั้นมีอยู่ 2 ประการ (บรรจง โกศัลย์วัฒน์ ,2533 ;8-12)

การวางตัว

คือบุคลิกการแสดงออกตามลักษณะของงาน นักแสดงต้องมีคุณสมบัติสดชื่น มีความเป็นหนุ่มสาว พร้อมและกล้าแสดงออก แสวงหาความสำคัญของตนเอง ขณะเดียวกันต้องมีความพร้อม

และเตรียมตัวอยู่เสมอที่จะออกเดินทางไปรับงานแสดง ส่วนผู้กำกับต้องมีความเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ปกครอง เป็นครู และเป็นพี่เลี้ยง คอยให้ข้อเสนอแนะ เป็นผู้ปลอบขวัญให้กำลังใจ สร้างความเข้มแข็ง และพร้อมที่จะให้

วิธีการ

ความแตกต่างในข้อนี้ จะใกล้เคียงกับการวางตัว คือนักแสดงต้องเป็นผู้รับฟังก่อนแล้วจึงติดตามเพื่อรับไปปฏิบัติได้ภายหลัง ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีสมาธิในการรับรู้ โดยไม่มีสิ่งใดมารบกวนการเรียนรู้ในระหว่างปฏิบัติงานได้ ส่วนคุณสมบัติของผู้กำกับการแสดง จะต้องเป็นผู้ใช้ความคิดก่อน แล้วจึงควบคุมให้ทุกอย่างดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในระยะเวลาหนึ่ง ตามสภาพความเหมาะสม

คำว่า “ผู้กำกับ” นั้น หากฟังกันอย่างผิวเผินแล้ว นับเป็นศัพท์ที่เรียกกันผิดๆ คือเป็นคำที่มีความหมายดี แต่ขณะเดียวกันก็อาจจะฟังดูแคบ เหมือนผู้คอยแต่จะชี้นำวงการแต่เพียงอย่างเดียว

“งานของผู้กำกับก็คือ งานรับผิดชอบเกี่ยวกับ การสร้างสรรค์การแสดงทั้งหมด ผู้กำกับไม่ใช่แค่จัดการ ไม่ใช่ตำราตรวจราจรผู้ควบคุมสัญญาณไฟเดินรถตามสี่แยก แต่งานของผู้กำกับจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับคนทำสวน พ่อครัว และคนชักหุ่นกระบอกหรือหนังตะลุง ความสำเร็จของงานได้มาจากความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นการให้และการรับ ผู้กำกับที่ต้องการความสำเร็จโดยทันที จะพบกับความผิดหวัง และปัญหาใหญ่ของผู้กำกับ คือการควบคุมการทำงานของทีมงาน โดยแบ่งงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เต็มสติปัญญา และกำลังกายได้อย่างไร” (จารึก สงวนพงษ์, สัมภาษณ์)

สิ่งที่ผู้กำกับการแสดงควรและไม่ควรปฏิบัติ

มักจะมีทัศนคติแปลกๆ เกี่ยวกับการทำงานของผู้กำกับ เช่นนักแสดง บางคนเชื่อว่า ความรับผิดชอบของผู้กำกับก็คือ การควบคุมจังหวะ การเข้าออก การเริ่มต้นลงท้าย การเคลื่อนไหวของนักแสดง หรือการออกเสียงสูงต่ำให้สำเร็จไปได้ด้วยดี

จากความคิดนี้สามารถสนับสนุนให้มีการพัฒนาแนวทางการทำงานของผู้กำกับให้ไปในทิศทางเดียวกันได้คือ

เมื่อมีนักแสดงจำนวนมากในฉากที่ต้องการความเคลื่อนไหวรวดเร็ว และสับสน ผู้กำกับไม่จำเป็นต้องเข้าไปกำหนด และจัดความเคลื่อนไหวของนักแสดง หรือจัดการ เรื่องกระทำกัจวัตร แต่

งานของผู้กำกับคือการช่วยนักแสดงค้นหาแนวคิด ช่วยตีบท ผู้กำกับไม่จำเป็นต้องไปสอนนักแสดง จนกระทั่งรู้สึกว่าเขาแสดงอย่างไม่ได้อารมณ์ และทำผิดพลาดซ้ำๆ ซากๆ กับรายละเอียดที่กำหนดไว้ในขณะเดียวกัน ผู้กำกับก็ไม่ควรบอกนักแสดงว่าเขาควรจะแสดงอย่างไร นอกจากบางครั้งที่นักแสดงอาจจะต้องการคำแนะนำ ซึ่งการให้คำแนะนำควรอยู่ในช่วงของการฝึกซ้อม และถ้าจะให้ผลดีที่สุดก็ควรเป็นการสอนที่มีบรรยากาศอย่างฉันทมิตร เช่น ในระหว่างซ้อมการแสดง หากนักแสดงคนใดคนหนึ่งขาดไป ผู้กำกับควรจะเข้าร่วมหรือแสดงแทน แต่การสอนก็ควรหยุดแค่การฝึกซ้อมกับการให้คำแนะนำระหว่างเตรียมตัวเท่านั้น ไม่ใช่สอนการแสดงให้ทั้งหมด เพราะไม่เช่นนั้นนักแสดงจะขอคำปรึกษาหรือต้องการให้ช่วยแนะนำตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นการปิดกั้นการแสดงออกของพวกเขา

ผู้กำกับไม่ควรแสดงให้นักแสดงดูเป็นตัวอย่าง ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. ตัวผู้กำกับอาจแสดงได้ไม่ดีเท่าที่ควร
2. ผู้กำกับสามารถแสดงได้ดีมาก จนปิดกั้นการแสดงออก ความคิดริเริ่ม ทำให้นักแสดงรู้สึกเงินและการสร้างมโนภาพของนักแสดงเอง
3. ผู้กำกับไม่จำเป็นที่จะต้องพัฒนาความสามารถทางการแสดง เพราะเหตุว่าไม่มีข้อรับประกันใดๆ ว่าเขาจะช่วยเตรียมนักแสดงผู้นั้นได้

สิ่งที่ผู้กำกับควรปฏิบัติคือ สนับสนุนให้นักแสดงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือให้มีการแสดงออกและทำงานประสานกันอย่างอัตโนมัติ เช่น แลกบทกันแสดงเป็นต้น

การที่ผู้กำกับแสดงให้นักแสดงดู โดยทั่วไปถึงแม้ว่าจะทำให้นักแสดงรู้ว่าผู้กำกับต้องการอย่างไรในฉากนั้นๆ ก็จริง แต่การกระทำเช่นนี้มีผลเสียกับนักแสดงมากกว่าเพราะเป็นการส่งเสริมให้นักแสดงเลียนแบบ และไม่ให้นักแสดง ใช้นมโนภาพของตัวเอง ซึ่งทั้งหมดดูไม่คุ้มกับการลงทุนใดๆ เลย

ในช่วงแรกของการฝึกซ้อมการแสดง ผู้กำกับมีความสำคัญมากที่จะสร้างบรรยากาศให้นักแสดงสามารถรับรู้ และปรับตัวให้เข้ากับบทของตัวละคร งานของผู้กำกับก็คือการชี้แนะบุคลิกของตัวละคร รวมทั้งบรรยากาศของท้องเรื่องให้นักแสดงได้เห็น หากผู้กำกับละเลยสิ่งเหล่านี้ การแสดงและการพัฒนาบทบาทของตัวละครจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

ไม่มีนักแสดงผู้ใดที่สามารถแสดงได้ดี หากพวกเขาไม่มีความกังวลใจ เกรงกลัว และมีความรู้สึกคัดค้านสิ่งเหล่านี้ ในส่วนหนึ่งเป็นความรับผิดชอบของผู้กำกับอีกเช่นกัน ที่จะต้องขจัดความรู้สึกเหล่านี้ ให้หมดไปโดยเร็ว และไม่ควรรู้สึกกลัวเหล่านี้ปรากฏอยู่ในงาน นักแสดงจะรู้สึก

ต่อต้าน หากรู้สึกว่าคุณเองถูกรังแก ไม่มีคนเข้าใจ บ่อยครั้งที่นักแสดงจะรู้สึกถูกทำร้ายจิตใจ เมื่อผู้กำกับวางอำนาจจนเกินไป ตามความจริงแล้ว ผู้กำกับจะไม่มีอำนาจอะไรมากไปกว่าความเคารพ ซึ่งนักแสดงและผู้ร่วมงานมอบให้แก่เขา ถ้าผู้กำกับเรียกหาอำนาจมากจนไปกว่านั้น ก็จะขาดความน่าเคารพยำเกรง อำนาจหน้าที่ของผู้กำกับนั้นเป็นหน้าที่ชั่วคราวที่ได้รับมอบจากบริษัทผู้สร้าง ซึ่งให้ความเชื่อถือ และนิยมนิยามในฝีมือเขา

ผู้กำกับแต่ละคนมักจะมีวิธีการเฉพาะตัว ที่สามารถกระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักแสดงของเขา ผู้กำกับส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับฝึกซ้อมที่ทำให้บรรยากาศเต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา ดังนี้คือ

1. ควรตรงต่อเวลา เริ่มต้นการฝึกซ้อมให้ตรงเวลาตามที่นัดหมาย ซึ่งจะทำให้เกิดความเคยชินต่อไป
2. ควรจัดเตรียมงานฝึกซ้อมนักแสดงไว้ล่วงหน้า โดยให้นักแสดงรู้แผนงานของผู้กำกับ และการจัดเตรียมงานไว้อย่างเพียงพอ
3. ควรยอมรับความจำเป็นของการสมาคมกันระหว่างนักแสดง แต่ไม่ควรให้เกินเลยไปจากบรรยากาศของการฝึกซ้อม และเวลาที่กำหนดไว้ บรรยากาศการฝึกซ้อมที่เป็นไปด้วยความสนุกสนาน จะช่วยผูกใจนักแสดงกับงานซ้อม การสร้างความรู้สึกที่ให้นักแสดงใจจดใจข้อยู่กับงาน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการซ้อม
4. ไม่ควรให้นักแสดงทำงานหนักจนเกินไป จะทำให้เกิดความขบถโดยไม่จำเป็น โดยขณะเดียวกัน ควรหาทางตัดความสนุกสนาน หรือการสมาคมที่ไม่จำเป็นออกไป

นั่นก็คือแนวทางในการกำกับการแสดงทั้งหมด ซึ่งก็ได้ให้ความรู้ว่าการกำกับการแสดงคืออะไร ตลอดจนความหมายและความสำคัญของผู้กำกับการแสดงซึ่งก็คงทำให้หลายคนได้เข้าใจถึงความหมายและตระหนักถึงความสำคัญของผู้กำกับการแสดงมากยิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้นแล้วก็ยังมีคุณสมบัติของผู้กำกับการแสดง หน้าที่ของผู้กำกับการแสดง ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง ซึ่งคนทั่วไปมักจะให้ความสำคัญของผู้กำกับการแสดงโดยในความเป็นจริงแล้วนั้นผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงก็มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกันเพราะจะเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลืองานทางด้านกำกับการแสดงในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งละครเรื่องหนึ่งนั้นอาจจะมีผู้ช่วยผู้กำกับได้ 2-3 คนเลยทีเดียว และสุดท้ายเราจะได้ทราบถึงงานกำกับการแสดงกับนักแสดงอีกด้วยซึ่งก็จะเห็นได้ว่างานกำกับการแสดงของผู้กำกับนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย คนที่จะมาเป็นผู้กำกับได้นั้นใคร ๆ ก็เป็นได้ แต่การจะเป็นผู้กำกับที่ดีนั้นต่างหากที่เป็นได้ยาก

จะเห็นได้ว่า ละครโทรทัศน์จะออกมาสมบูรณ์แบบหรือไม่นั้นจะต้องมีผู้กำกับการแสดงที่มีความสามารถซึ่งผู้อ่านก็สามารถที่จะศึกษาได้จากในบทนี้คือจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานเกี่ยวกับการเป็นผู้กำกับการแสดงที่ดี คือจะต้องมีความสามารถในการทำงานกับผู้อื่น มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักแบ่งงานตามความเหมาะสม นอกเหนือจากนั้นยังจะต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความใจกว้าง ใจเย็น และมีความละเอียดรอบคอบอีกด้วย

นอกจากที่เราจะต้องรู้จักงานของผู้กำกับการแสดงคือมีทั้งตั้งแต่คัดเลือกตัวนักแสดง ไปจนถึงควบคุมการฝึกซ้อม ตลอดจนแก้ไขบทที่ผิดพลาดในการแสดงแต่ละครั้งแล้วนั้น เราจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้งานในหน้าที่ของผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงด้วย ซึ่งจะเป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือผู้กำกับการแสดงในการทำงานแต่ละด้าน ซึ่งก็เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้กำกับได้มากเช่นกัน

ในการศึกษาในบทนี้นั้น นอกจากเราจะต้องทราบคุณสมบัติของผู้กำกับการแสดงที่ดี หน้าที่ของผู้กำกับและผู้ช่วยผู้กำกับการแสดงแล้วเรายังคงต้องรู้ถึงสิ่งที่ผู้กำกับควรที่ปฏิบัติต่อนักแสดง และสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติต่อนักแสดงเพื่อที่จะกำหนดทิศทางในการกำกับการแสดงนั้นให้ถูกต้อง และเป็นแนวทางการปฏิบัติในการกำกับการแสดง เพื่อที่จะให้งานกำกับการแสดงนั้นออกมาได้อย่างดีที่สุด

ชำนาญกานหอสมุด